

Arto Haveri, Jari Stenvall, Kaija
Majoinen
(toim.)
Kunnallisen itsehallinnon
peruskivet

- Kuntien toimintaa ja tiedeyhteisöä palveleva alan perusteos, jota voidaan hyödyntää yhteiskuntapoliittisissa linjauksissa, esim. kuntalain uudistamisessa
- Sisältö rakentuu eri tieteenalojen edustajien kirjoittamista tieteellisistä artikkeleista ja havainnollistavista käytännön puheenvuoroista (30 artikkelia)
- Kirjoitukset avaavat kysymystä siitä, mistä tekijöistä koostuvat kunnallisen itsehallinnon uudet peruskivet

Miksi kirja on tehty?

Idea kirjasta syntyi Kunnallistieteen päivien yhteydessä Jyväskylässä vuonna 2009:

- Perustuslain 121 §:n mukaan Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon
- Kuntien itsehallinnon normatiivisen perustan ja todellisuuden välillä on 2010-luvun Suomessa entistä suurempi jännite,
ITSEHALLINTO EI NYKYISELLÄN TOTEUDU

Miksi kirja on tehty? / 2

- Suomessa on välttämätöntä keskustella itsehallinnon sisällöistä, merkityksistä ja kehittämisestä, **Mikä on itsehallinnon rooli kuntapolitiikassa?**
Mitä itsehallinnon kuihduttaminen voi merkitä?
- Kunnat ovat uudistumassa ja käynnissä oleva muutos edellyttää myös itsehallinnon renessanssia

Itsehallinto on kriisissä

(kun itsehallinto määritellään kuntalaisten kyvyksi toteuttaa kunnan kautta paikallisia valintoja)

- Kuntien toiminnan sääntely ja yksityiskohtainen ohjaus lisääntynyt 2000 -luvulla
- Kuntatalouden liikkumavara pienenee velvoitteiden lisääntyessä ja haasteiden kasvaessa
- Palvelut pirstoutuvat ylikunnallisiin ja muihin vaikeasti ohjattaviin elimiin
- Hallinnon kehittämistä puuttuu visio siitä mikä on kuntien rooli ja tehtävä

Itsehallinto on mahdollisuus: Kunnallisen itsehallinnon idea on löydettävä uudelleen

Keskeisiä elementtejä, joiden varaan kunnallisen itsehallinnon tulisi perustua, ovat paikallisuus, yhteisöllisyys, kansalaisyhteiskunta, hyvä johtaminen sekä sopeutuminen muuttuviin ja monimutkaisiin olosuhdetekijöihin

I KUNNALLISEN ITSEHALLINNON AIKA: ITSEHALLINNON UUSI TEORIA

- *Risto Harisalo: Kunnallinen itsehallinto: epätodellinen haave vai todellinen mahdollisuus?*
- *Arto Haveri & Jenni Airaksinen: Itsehallinto asukkaiden paikalliseen itsehallintoon perustuvana hallintana*
- *Sakari Möttönen: Kunnallisen itsehallinnon merkitys ja uudistuminen*
- *muuttuvassa*
- *Pasi-Heikki Rannisto: Kenen kunnallinen itsehallinto?*
- *Torsti Kirvelä: Kunnallisen itsehallinnon vaihtoehtoiset skenaariot*
- *Käytännön puheenvuorot*
- *Ari Kolehmainen: Miten uudistaa kuntahallintoa – Uusi Kunta 2017*

"Kunnallinen itsehallinto on maaperä, jossa monet erilaiset toimijat käsittelevät yhdessä ja erikseen yhteisöllisiä haasteita ja ongelmia"*

Risto Harisalo

II KUNNALLISEN ITSEHALLINNON PAIKKA JA PAIKATTOMUUS: VALTIO JA EUROOPPALAINEN KEHITYS KUNNALLISEN ITSEHALLINNON MÄÄRITTÄJÄNÄ

- *Inga Nyholm: Kunta-valtio-suhteen muodonmuutos – linjakkaasta liitosta monimuotoisten mekanismien määrittämäksi kokonaisuudeksi*
- *Aimo Ryyänen: Kunnallinen itsehallinto Euroopan unionissa ja Euroopan neuvostossa*
- *Kari Prättälä: Kuntien itsehallinto lainsäädännöllisenä*
- *Ari-Veikko Anttiroiko: Itsehallinto 2.0: tieto- ja viestintäteknologian vaikutukset kuntien itsehallintoon*
- *Stefan Sjöblom: Elinvoimainen kunta kaksikielisyyden näkökulmasta*

Käytännön puheenvuorot

- *Kristina Wikberg: Suomenruotsalaisuus vuonna*
- *Jussi-Pekka Alanen: Metropolialueen itsehallinto on kokonaisuuden hallintaa*

"Suomalaisessa ajattelussa on aina painotettu muodollisen yhdenvertaisuuden toteutumista. Tällä on perusteltu kuntien velvollisuuksien yksityiskohtaista sääntelyä ja niiden puristamista käytännössä valtion etäispäätteiksi. Vähemmälle keskustelulle meillä on jäänyt se, onko tällaiselle perusteita. Eivätkö maan eri osien tarpeet, erilaisuus ja erilaisten keinojen toimivuus erilaistuvissa olosuhteissa ennemminkin perustelisi erilaisuuden hyväksymistä?

Aimo Ryyänen

III KANSALAISDEMOKRATIA ITSEHALLINNON PERUSKIVENÄ

- *Vuokko Niiranen: Keskiössä kuntalainen – demokratia itsehallinnon kivijalkana*
- *Marianne Pekola-Sjöblom: Kuntalaisten mielipiteet ja kuntalaisuus elävän itsehallinnon tason määrittäjänä ja vahvistajana*
- *Anna-Katriina Salmikangas: Aitoa itsehallintoa Kajaanin Nakertaja-Hetteenmäessä?*

Käytännön puheenvuorot

- *José Valanta: Kuntayhteistyö omistajuuden ja demokratian näkökulmasta – itsehallinnosta itsetarkoitus?*
- *Jaakko Pitkänen: Ruohonjuuridemokratian toimivuus: kansalaisen kokemuksia*

”Kuntalaisten itsehallinnon kannalta avainkysymys on lähitulevaisuudessa se, millaiseen osallisuuteen nuoret aikuiset, nuoret ja lapset kasvavat. Lapsen ja nuoren kohdalla osallisuuteen kasvaminen edellyttää paljon muutakin kuin osallistumisen kanavat tai – populaaristi – alhaisen äänestysiän. Osallisuus on ennen muuta olotila, tunne ja kokemus. Se on kokemus siitä, että omalla mielipiteellä on merkitystä, että siitä kannattaa kertoa.”

Vuokko Niiranen

IV JOHTAMINEN, TALOUS JA HALLINTO ITSEHALLINNON MAHDOLLISTAJINA

- *Jari Stenvall & Maarit Sihvonen: Kunnallinen itsehallinto ja johtaminen – reformien valossa ja varjossa*
- *Pentti Meklin & Jarmo Vakkuri: Kuntien itsehallinnon taloudellinen perusta*
- *Antti Syväjärvi & Harri Ihalainen: Tietohallinto osana kunnallista itsehallintoa – valinnat ja strategisuus keskiössä*

Käytännön puheenvuorot

- *Päivi Laajala & Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma: Neuvottelu- ja ohjausmenettely kunta-valtio-suhteessa*
- *Jarmo Asikainen: Strateginen päätöksentekokyky jatoimeenpanokyky itsehallinnon toteuttajana erilaisissa toimintaympäristöissä*

” Huonossa taloudellisessa asemassa olevat kunnat pystyvät järjestämään vain sen, minkä lainsäädäntö edellyttää eli kunnan itsehallinto on pieni”*

Pentti Meklin & Jarmo Vakkuri

V KUNNAN TEHTÄVÄT JA ROOLI

- *Kaija Majoinen: Kun kaikki muuttuu – kunnan perustehtävän uudelleenmäärittelyn välttämättömyys*
- *Anni Jäntti: Kunnallinen itsehallinto tienhaarassa – uusi paikallinen yhteisö vai ontot kunnat?*
- *Sini Sallinen: Kunnan vapaaehtoiset tehtävät kunnallisen itsehallinnon toteuttajina*
- *Juhani Lehto: Asukkaiden hyvinvointipalveluoikeudet itsehallinnoituissa kunnissa*
- *Jouni Välijärvi: Osaamisen kunta*
- *Veli-Pekka Nurmi: Turvallisuus kunnallisen itsehallinnon haasteena*

Käytännön puheenvuorot

- *Arto Lepistö: Kuntien hyvinvointivastuu – kohtuuton taakka*

“Edessä on perustavanlaatuinen kuntauudistus. Kysymys ei kuitenkaan tällöin ole vain rakenteiden, prosessien ja toimintatapojen kehittämisestä. Tärkeimmät uudistuksen rajapinnat muodostuvat kuntayhteisön ja kuntalaisen sekä kuntayhteisön ja sektoriaalisen ajattelun välille. Näiden rajapintojen ja tehtävävastuiden uudelleenmäärittely on välttämätöntä, mutta samalla haasteellinen tehtävä”

Kaija Majoinen

Vahvoihin itsehallintoyhteisöihin perustuva Suomi tulevaisuuden vaihtoehtona (Haveri & Airaksinen)

- Aukkaiden paikalliseen itsehallintoon perustuva hallinta nähdään olennaiseksi osaksi kansallista hyvinvointia, innovaatiopolitiikkaa ja uudistumista
 - Julkisen sektorin tehtäväkenttä ja tämän sisällä eri instituutioiden rooli uudistetaan paikallisen itsehallinnon lähtökohdista.
 - Kuntia koskevaa sääntelyä puretaan, itsehallintoa lisätään
 - Kunnat toteuttavat rakenteellisia uudistuksia joilla luodaan edellytyksiä elinvoimaisille kunnille
 - Luovutaan yhtenäiskuntamallista, ja kahden vaaleilla valitun tason (valtio, kunta) ideaalista kaikilla alueilla ja ymmärretään että kuntahallinnon luonteeseen kuuluu erilaisuus
- ❖ Paikallisen itsehallinnon merkitystä korostettaessa on kuitenkin varottava edistämästä entistä voimakkaampaa vastakkainasettelua kuntien ja valtion välillä